

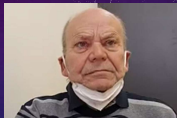
LOGOPEDICKÁ INTERVENCE V DOSPĚLÉM A SENIORSKÉM VĚKU I.

NADĚŽDA LASOTOVÁ
NEUROLOGICKÁ KLINIKA FN BRNO

ÚVOD

- v dospělém věku trávíme nejdelší čas v životě
- logopedická intervence v dospělém a seniorském věku zahrnuje velmi širokou skupinu osob
- zasluhuje stejnou pozornost a zajištění v oblasti diagnostiky, terapie, poradenství, prevence a oblasti kvality života jako intervence u dětské populace
- je nutné odlišit přirozený proces stárnutí a onemocnění, která ovlivňují schopnost komunikace

PŘIROZENÝ PROCES STÁRNUTÍ

- **stárnutí** (senescence)
 - přirozený proces, univerzální děj
 - projevuje se chátráním tělesné schránky, snižováním efektivitu a účinnosti fungování organismu, hromaděním různých defektů v organismu a jeho klesající schopností tyto defekty opravovat a nahrazovat vadné či odumřelé buňky novými
 - vypadá u všech organismů stejně, jen probíhá různou rychlostí.
- **gerontologie** – obor sledující procesy stárnutí

<https://www.mps.edu/geriatrics/geriatrics.html>

PŘIROZENÝ PROCES STÁRNUTÍ

- **presby** (z řečtiny) – starý; nejčastěji cca po 60. roce života
- **presbyakusis**
 - stařecká nedoslýchavost, zhoršení sluchu věkem u jinak zdravých starších osob
 - zhoršení slyšení tónů vysokých frekvencí, zhoršení rozumění řeči
- **presbyfonie**
 - snížení pružnosti, vibrační aktivity, atrofizace sliznic, změna hmoty a napětí hlasivek, mírná nedomykavost hlasivek
 - poloha hlasu u mužů se zvyšuje, u žen snižuje; hlas obou pohlaví se přibližuje
- **presbyfagie**
 - prodloužení doby zpracování sousta/polknutí, snížení síly orofaryngeální oblasti, osifikace hyolaryngeálního komplexu, pokles hrtanu a omezení elevace

HORÁKOVÁ, B. Starostlivost, Úvod do logopedie. Praha, 2012. LEJŠKA, M. Poruchy verbální komunikace a fonetika. Brno : Pilsch, 2003. LOGEMANN, J.A. Evaluation and Treatment of Swallowing Disorders. PhD-Ed. 1998.

LOGOPEDICKÁ INTERVENCE – STÁRNUTÍ?

- přirozený proces nezastavíme
- udržování kondice dosavadních funkcí
- aktivizační činnosti
- kompenzační mechanismy (sluchové pomůcky, úprava konzistence stravy, režimová opatření – dostatek času, nároky tempo komunikace, úprava prostředí pro komunikaci – klidnější, méně okolního hluku, úprava „slovníku“)
- prevence
- odlišení přirozeného procesu stárnutí X onemocnění

<https://www.youtube.com/watch?v=3R2DyJLk>

LOGOPEDICKÁ INTERVENCE V DOSPĚLÉM - SENIORSKÉM VĚKU

u obtíží přetrvávajících, progredujících z období dětství, po intervenci v dospělém věku

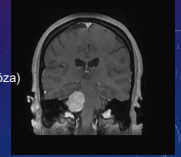
- dyslalie
- balbuties
- tumultus sermonis
- palatolalie
- dětská afázie
- symptomatické poruchy řeči
- specifické vývojové poruchy školních dovedností
- pervazivní vývojové poruchy

ONEMOCNĚNÍ VZNIKÁ V DOSPĚLÉM - SENIORSKÉM VĚKU

Dle topiky	Dle etiologie	Dle průběhu/vzniku
Centrální léze	Cévní	Akutní
Periferní léze	Zánětlivá	Chronická
Nervosvalová	Traumatická	Progredující
Neurodegenerativní	Pooperační	Fluktuující
	Hereditární	
	Onkologická	
	Autoimunitní	

ONEMOCNĚNÍ VZNIKÁ V DOSPĚLÉM - SENIORSKÉM VĚKU

- cévní mozkové příhody (ischemické, hemoragické)
- úrazy (hlavy/mozku, míchy, orofaciální oblasti, polytraumata)
- neurodegenerativní onemocnění (Alzheimerova demence, Parkinsonova choroba, Huntingtonova choroba, amyotrofická laterální skleróza)
- zánětlivá/autoimunitní onemocnění (roztrošená skleróza)
- nervosvalová onemocnění (myastenia gravis)
- onemocnění periferních nervů (Guillain-Barré syndrom)
- onkologická onemocnění (nádory mozku, nádory periferních nervů, nádory oblasti hlavy a krku)
- záchvatovitá onemocnění (epilepsie)

ONEMOCNĚNÍ VZNIKÁ V DOSPĚLÉM - SENIORSKÉM VĚKU

K jednomu onemocnění můžeme přistupovat z několika pohledů

- cévní mozková příhoda – onemocnění centrální, cévní, akutní
- myastenia gravis – bulbární (periferní) symptomatika, onemocnění autoimunitní, nervosvalové, fluktuující
- trauma – kraniální (hlavy) – topika centrální, úrazy krční páteře (vysoká míšní léze) – topika periferní; vznik náhlý

LOGOPEDICKÁ INTERVENCE V DOSPĚLÉM - SENIORSKÉM VĚKU

nejčastější narušení komunikačních schopností v dospělém a seniorském věku

- afázie
- dysartrie
- dysfagie
- dysfonie
- poruchy kognitivních funkcí

nejčastěji získané neurogenní poruchy komunikace

LOGOPEDICKÁ INTERVENCE V DOSPĚLÉM - SENIORSKÉM VĚKU

- diagnostika
- terapie
- prevence
- prognóza
- kvalita života
- nutnost znalosti základního onemocnění
- průběhu onemocnění
- rodinné/komunikační zázemí
- plánování další péče
- umístění klienta/pacienta

CÍLE LOGOPEDICKÉ INTERVENCE

- maximální obnova funkcí – komunikace, polykání
- kompenzace oslabených funkcí
- maximální zapojení do společnosti
- prognóza vzhledem k základní diagnóze (možné zlepšení funkcí, progresse funkcí, fatální prognóza)
- prevence komplikací
- prevence sociální izolace

CÍLE LOGOPEDICKÉ INTERVENCE

- zajištění logopedické péče (ambulantní, lůžkové, podpůrné skupiny, spolky ...)
- zajištění komunikačně podnětného prostředí – KOMUNIKAČNÍ PARTNER („řeč se spravuje jen řečí“)
- navázání spolupráce s dalšími odbornostmi – komplexní přístup ve všech fázích onemocnění a logopedické péče (lékař – neurolog, praktický lékař, nutricionista, ORL lékař, stomatochirurg, internista ...; psycholog, fyzioterapeut, nutriční terapeut, ergoterapeut, sociální pracovník...)
- kvalita života
- prevence úzkosti, deprese, suicidálního chování
- podpora rodinných příslušníků, pečovateli

SPECIFIKA LOGOPEDICKÉ INTERVENCE V DOSPĚLÉM A SENIORSKÉM VĚKU

- věk
 - jiný přístup, volba terapeutických technik u mladého dospělého a u seniora
- komorbidity (další onemocnění)
- zázemí
 - senior žijící sám/s rodinou, mladý dospělý žijící sám/s rodinou/přítelem/přítelkyní, věk rodiny, syndrom prázdné lednice
- mobilita pacienta/klienta
- dostupnost péče

SPECIFIKA LOGOPEDICKÉ INTERVENCE V DOSPĚLÉM A SENIORSKÉM VĚKU

- možnosti prostředí pro diagnostiku a terapii
 - zajištění kompenzačních pomůcek v nemocnici – sluchadlo, brýle, zubní náhrada
 - omezení pomůcek při práci u lůžka pacienta
- stav vědomí pacienta
 - kvantitativní změna vědomí – somnolence, sopor, kóma
 - kvalitativní změna vědomí – hypo/hyper aktivní delirium, smíšené delirium, desorientace, neklid
- změny chování
 - v rámci kognitivního deficitu, organického poškození mozku
- medikace

MOŽNOSTI POSKYTOVÁNÍ PÉČE

- podle typu a stadia onemocnění (akutní, chronické, s příznivou/nepříznivou prognózou)
- podle motorických, kognitivních schopností pacienta/klienta (pohyblivost, soběstačnost)
- možnosti rodinného/pečujícího zázemí
- individuální / skupinová / ošetrovatelská
- rezort zdravotnictví
- rezort práce a sociálních věcí
- charitativní služby

DRUHY A FORMY ZDRAVOTNÍ PÉČE

- podle časové naléhavosti
 - neodkladná péče – zamezuje/omezuje vznik náhlých stavů, které ohrožují život nebo by mohly vést k náhlé smrti; ZZS, UP, ARO
 - akutní péče – odvrácení vážného zhoršení zdravotního stavu, pacienti v riziku selhání/ohrožení základních životních funkcí (CMP, ztráta vědomí), poskytují nemocnice a centra vysoce specializované péče (KCC, IC)
 - nezbytná péče – u zahraničních pojištěnců
 - plánovaná péče – plánované operační výkony, péče doložitelná, elektivní péče

<https://www.nzip.cz/clanek/1080-druhy-a-formy-zdravotni-pecektivni>

DRUHY A FORMY ZDRAVOTNÍ PÉČE

- podle účelu poskytnutí
 - preventivní péče – preventivní prohlídky
 - diagnostická péče – zjišťování zdravotního stavu, stanovení diagnózy, individuálního léčebného postupu
 - dispenzární péče – aktivní a dlouhodobé sledování zdravotního stavu trpící nemocí nebo zhoršováním stavu, lze přepokládat změnu zdravotního stavu, včasné zjištění změny může ovlivnit léčbu a vývoj nemoci (ALS)
 - léčebná péče – soustředí se na příznivé ovlivnění zdravotního stavu s cílem vyléčení nebo zmírnění důsledků nemoci, zabránění vzniku invalidity nebo nesoběstačnosti, zmírnění jejich rozsahu

DRUHY A FORMY ZDRAVOTNÍ PÉČE

- podle účelu poskytnutí
 - posudková péče – soudní znaleství
 - léčebně rehabilitační péče – maximální obnovení tělesných, kognitivních, řečových, smyslových a psychologických poruch; lázeňská a léčebně rehabilitační péče
 - ošetrovatelská péče – podpora uspokojování biologických, psychologických a sociálních potřeb; zmírnění utrpení, zajištění klidného umírání
 - paliativní péče – zmírnění utrpení a zachování kvality života u nevléčitelných onemocnění

DRUHY A FORMY ZDRAVOTNÍ PÉČE

- podle formy
 - ambulantní
 - primární ambulantní – registrující lékař
 - specializovaná ambulantní – poskytovaná v rámci oborů zdravotní péče
 - stacionární péče – zdravotní stav vyžaduje opakované denní poskytování ambulantní péče
 - jednodenní – musí být zajištěna dostupnost akutní intenzivní lůžkové péče

DRUHY A FORMY ZDRAVOTNÍ PÉČE

- lůžková
 - akutní intenzivní lůžková péče – náhlé selhávání, náhlé ohrožení životních funkcí
 - akutní standardní lůžková péče – náhlé zhoršení chronické nemoci, nelze provést ambulantně + včasná léčebná rehabilitace
 - následná lůžková péče – po stabilizaci stavu, zdravotní stav vyžaduje doléčení, léčebně rehabilitační péče (LDN)
 - dlouhodobá lůžková péče – zdravotní stav nelze zlepšit, bez soustavného poskytování péče se stav zhoršuje; + intenzivní ošetrovatelská péče (OCHRIP, DIOP)

MOŽNOSTI POSKYTOVÁNÍ PÉČE REZORT ZDRAVOTNICTVÍ

Kde ve vašem okolí se nachází?:

- nemocnice
 - jednotky intenzivní péče (JIP, ARO), lůžkové jednotky, standardní oddělení
 - neurologické kliniky (oddělení), neurochirurgické kliniky (oddělení), rehabilitační oddělení, interní oddělení, ORL oddělení, úrazové chirurgie, oddělení obličejové a čelistní chirurgie, infekční oddělení
- léčebny dlouhodobě nemocných (LDN)
- rehabilitační zařízení, rehabilitační ústavy, lázně
- ambulantní péče
 - ambulance klinické logopedie (www.klinikalogopedie.cz)

REZORT ZDRAVOTNICTVÍ X REZORT PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ

- v rezortu zdravotnictví – klinický logoped
- V rezortu práce a sociálních věcí – speciální pedagog/logoped
- rozdíl ve financování
 - zdravotnictví – hraď zdravotní pojišťovny (s výjimkou nehrázených služeb)
 - sociální služby – samoplátce, sociální příspěvky od státu

- <https://www.nzip.cz/clanek/1080-druhy-a-formy-zdravotni-pece>
- Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování: Část druhá – zdravotní služby a zdravotní péče <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-372#cast2>
- <https://www.mpsv.cz/socialni-sluzby-1>

DRUHY SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

- sociální poradenství, odborné sociální poradenství – mj. sociálně právní poradenství pro osoby se zdravotním postižením a seniory
- osobní asistence - se poskytuje v přirozeném sociálním prostředí osobám se zdravotním postižením a seniorům, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné osoby, a to v předem dohodnutém rozsahu a čase. Služba obsahuje mj. zprostředkování kontaktu se společenským prostředím
- pečovatelská služba - terénní nebo ambulantní služba poskytovaná osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení

DRUHY SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

- **průvodcovské a předčitatelské služby** - terénní nebo ambulantní služby poskytované osobám, jejichž schopnosti jsou sníženy z důvodu věku nebo zdravotního postižení v oblasti orientace nebo komunikace, a napomáhá jim osobně si vyřídit vlastní záležitosti
- **odlehčovací služby** - terénní, ambulantní nebo pobytové služby poskytované osobám se sníženou soběstačností z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení, o které jinak pečuje osoba blízká v domácnosti. Cílem služby je umožnit pečující osobě nezbytný odpočinek
- **denní/týdenní stacionáře** – u osob se sníženou soběstačností z důvodu věku, chronického onemocnění, zdravotního postižení, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby

DRUHY SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

- **domovy pro osoby se zdravotním postižením**
 - poskytnutí ubytování a stravy, pomoc při zvládnání běžných úkonů péče o vlastní osobu, pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, sociálně terapeutické činnosti
- **domovy pro seniory**
 - zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, sociálně terapeutické činnosti, aktivizační činnosti
- **domovy se zvláštním režimem**
 - osobám se stařeckou, Alzheimerovou demencí a další typy demencí, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné osoby. Režim v těchto zařízeních při poskytování sociálních služeb je přizpůsoben specifickým potřebám těchto osob.
- **sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních**

DRUHY SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

- **sociálně aktivizační skupiny pro seniory a osoby se zdravotním postižením**
- **sociálně terapeutické dílny**
- **terénní programy**
- **sociální rehabilitace** - dosažení samostatnosti, nezávislosti a soběstačnosti osob rozvojem jejich specifických schopností a dovedností, posilováním návyků a nácvikem výkonu běžných činností pro samostatný život; formou terénních a ambulantních služeb, nebo formou pobytových služeb poskytovaných v centrech sociálně rehabilitačních služeb. Terénní a ambulantní služba obsahuje činnosti nácvik dovedností pro zvládnání péče o vlastní osobu, soběstačnosti a dalších činností vedoucích k sociálnímu začlenění, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti

POSKYTOVATELÉ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

- **obce a kraje**
- **nestátní neziskové organizace a fyzické osoby**
- **ministerstvo práce a sociálních věcí**

- www.mpsv.cz
- **registr poskytovatelů sociálních služeb + poskytovatelé osobní asistence**
<https://www.mpsv.cz/web/cz/registr-poskytovatelu-sluzeb>
- **průvodce zákonem o sociálních službách**
chrome-extension://efaidnbmninnnigpcgclefindmcka/viewer.html?pdfurl=https%3A%2F%2Fwww.mpsv.cz%2Fdocuments%2F20142%2F225517%2Fzlom170x170web.pdf%2Fb4c1e796-9edf-d283-c46f-9516858e5dc6&clen=947028&chunk=true

DALŠÍ FORMY PÉČE

- **neziskové organizace**
 - charity
 - nadace
 - spolky
 - svépomocné skupiny
 - dobrovolnictví
- **ProAfázie** www.proafazie.cz
- **Klub afasie** www.klubafasie.com
- **CEREBRUM - Sdružení osob se získaným poškozením mozku** <https://cerebrum2007.cz/>
- **Spolek ALSA** www.zsalsa.cz
- **Občanské sdružení LOGO** <https://www.oslogo.cz/>

ANAMNÉZA

- **základ kontaktu a informací**
- **přímá od pacienta**
- **nepřímá od rodiny, z dokumentace**

- znalost základní diagnózy a dalších onemocnění!** (nyní i v minulosti)
- **narušení komunikační schopnosti symptom onemocnění**

ANAMNÉZA

- vzdělání
- mateřský jazyk
- laterální
- stav řečových / jazykových / kognitivních funkcí (recidivy, kombinace, rozvoj obtíží)
- polykání
- hlas
- zrak, sluch + kompenzace?
- stav chrupu
- vývojové poruchy

VIDEOUKÁZKY

co vidím/slyším???

co předpokládám???

co udělám???

